

18 PORUKA

ZA BOLJI I KVALITETNIJI POLOŽAJ MLADIH NA PODRUČJU OPĆINE ILIJAŠ

dobijenih na osnovu rezultata
istraživanja položaja i potreba mladih
Općine Ilijaš

Autor: Enisa Mešetović

OBRAZOVANJE

PORUKA BR. 1

PRIORITET POLITIKE U OBRAZOVANJU TREBA BITI NASTAVAK POVEĆANJE NIVOA OBRAZOVANJA MLADIH S CILJEM OSIGURANJA VISOKO OBRAZOVANE I VISOKO KONKURENTNE RADNE SNAGE

IZAZOVI ZA JAVNE POLITIKE

- ❖ Gledano iz društvenog ugla, stepen razvoja obrazovanja je pokazatelj društvenog kulturnog i ekonomskog razvoja zemlje. Istovremeno, brži razvoj zemlje i njena uspješna integracija u međunarodnu zajednicu podrazumljeva pismeno, obrazovno i radno osposobljeno stanovništvo. U tom smislu, obrazovanje mladih je prioritetan zadatak;
- ❖ Mladi nisu motivirani za nastavak školovanje, zbog percepcije o korupciji u obrazovanju i kod zapošljavanja, te percepcije o tržištu radne snage u BiH koje ne funkcioniše na bazi kompetencija;
- ❖ Nizak iznos stipendija, odnosno ne postojanje dovoljno finansijskih mogućnosti, mladima je jedan od značajnijih problema za nastavak studiranja;
- ❖ Učenici koji završavaju srednje obrazovanje u većini slučajeva ne stječu potrebno opće znanje i vještine, niti su dovoljno pripremljeni za tržište rada ili nastavak obrazovanja;
- ❖ Obezbjediti ostvarivanje prava na jednake mogućnosti mladih u procesu obrazovanja, a posebno mladih koji žive u teškim uslovima;
- ❖ Ne prikupljaju se pouzdani podaci o mladima u obrazovnom sistemu i mladima na tržištu rada niti se prate indikatori i trendovi na tržištu rada.

MOGUĆE MJERE

- ❖ Promovisati nastavak školovanja promotivnim kampanjama putem društvenih mreža i unutar srednjih škola;
- ❖ Promovisanje visokog obrazovanja kod mladih kao poželjnog standarda unutar mlade populacije;
- ❖ Obezbjediti mladima pristup programima dodatnog obrazovanja i obuka radi sticanja znanja, kao i popunjavanja jaza između znanja stečenih tokom obrazovanja i potreba tržišta rada;
- ❖ Programi dokvalifikacije i prekvalifikacije usklađeni sa potrebama tržišta rada;
- ❖ Programi koji primjenjuju koncept cjeloživotnog učenja kojim se promoviše učenje radi sticanja znanje, vještina i kompetencija;
- ❖ Provođenje analize o potrebi i vrsti visokoobrazovnog kadra u lokalnoj zajednici;

- ❖ Programi stipendiranja mladih za one visokoobrazovne profile koji su potrebni lokalnoj zajednici kao i obezbjeđivanje radnih mjesta radi spriječavanja odlaska stručnog kadra u druge sredine;
- ❖ Nastaviti sa programom stipendiranja za socijano ugrožene kategorije te povećati broj stipendija.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

- ❖ 16 % mladih općine Ilijaš ostalo je na nivou osnovnog obrazovanja;
- ❖ 33 % mladih općine Ilijaš ostaje na nivou trogodišnjeg srednjeg obrazovanja ili nižeg što dovodi mlade u nezavidan položaj na tržištu rada;
- ❖ 6% % mladih u dobi od 15 do 30 godine ostalo je na nivou srednjeg trogodišnjeg obrazovanja;
- ❖ 37% mladih u dobi između 16 i 30 godine kompletirali su barem četverogodišnju srednju školu;
- ❖ Oko 40% mladih koji su učestvovali u istraživanju završilo je neku visookoobrazovnu instituciju;
- ❖ Oko 69 % mladih općine Ilijaš trenutno je upisano u neku visokoobrazovnu instituciju;
- ❖ Razlika između mladića i djevojaka općine Ilijaš upisanih na visokoobrazovane institucije je 7 % u korist mladića;
- ❖ 15 % mladih ne vidi smisao u nastavku daljeg procesa obrazovanja;
- ❖ Kao glavni razlog za prekidanje obrazovanja većina mladih navodi finansijske problem.

PORUKA BR. 2

SLABO ISKUSTVO SA NEFORMALNIM OBLICIMA OBRAZOVANJA OTVARA PITANJA O KVALITETI PONUDE OVE VRSTE EDUKACIJE, TE UPOZORAVAJU DA POLITIKE CJELOŽIVOTNOG UČENJA IMAJU PRED SOBOM VELIKE IZAZOVE

IZAZOVI ZA JAVNE POLITIKE

- ❖ Mladi ne dobijaju sva potrebna znanja u okviru formalnog (školskog obrazovanja), a ne nude im se dovoljne mogućnosti da to nadoknade kroz neformalno obrazovanje;
- ❖ Poboljšati dostupnost informacijama o postojećim oblicima neformalnih obuka;
- ❖ Uvođenje i promocija koncepta cjeloživotnog učenja.

MOGUĆE MJERE

- ❖ Uspostaviti održive mehanizme međusektorske saradnje u oblasti formalnog i neformalnog obrazovanja;

- ❖ Analiza i procjena kvaliteta postojećih programa neformalnog obrazovanja;
- ❖ Edukacija iz oblasti informatike i stranih jezika;
- ❖ Organizovati aktivnosti koje će edukovanim mladim kadrovima omogućiti da svoje teorijsko znanje primijene u praksi i steknu vještine za samostalno provođenje aktivnosti;
- ❖ Jačati kapacitete omladinskih organizacija koje rade sa mladima;
- ❖ Kreiranje i sprovođenje različitih programa obuke za mlade;
- ❖ Definisati i razvijati standarde kvaliteta u neformalnom obrazovanju;
- ❖ Podsticati i podržati razvoj sistema certifikacije neformalnog obrazovanja;
- ❖ Uskladiti ponude neformalnih oblika obrazovanja sa potrebama tržišta rada, lokalne sredine i željama mladih.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

- ❖ 51 % mladih u Ilijašu je pohađalo neki oblik obuke koji nije u programu redovnog obrazovanja;
- ❖ 85 % mladih općine Ilijaš želi u budućnosti pohađati neki oblik obuke u okviru neformalnog obrazovanja;
- ❖ Informatika i strani jezici su oblici edukacije koju mladi u najvećoj mjeri pohađali i žele pohađati u budućnosti.

PORUKA BR. 3

**MODERNIZOVATI I RAZVIJATI PROFESIONALNU PRAKSU I PRAKTIČNU
NASTAVU, KAKO U SREDNJIM ŠKOLAMA I OBRAZOVNIM
INSTITUCIJAMA, TAKO I U PREDUZEĆIMA/PRIVATNIM FIRMAMA, SUŠTINSKI
JE VAŽNO ZA PRIPREMU MLADIH ZA TRŽIŠTE RADA**

IZAZOVI ZA JAVNE POLITIKE

- ❖ Visoki procenat kvalificirane radne snage sa malim izgledima na tržištu rada;
- ❖ Slabo organizovana praktična nastava.

MOGUĆE MJERE

- ❖ Određivanje i promocija primjera dobre prakse, prije svega dobrih obrazovnih institucija i poslodavaca;
- ❖ Modernizovati i razvijati profesionalnu praksu i praktičnu nastavu, kako u srednjim školama i obrazovnim institucijama, tako i u preduzećima/privatnim firmama;
- ❖ Uspostavljanje i institucionalizacija funkcionalne veze između poslodavaca i obrazovnih ustanova;

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

- ❖ Više od 40 % mladih u posljednje tri sedmice nije pohađalo neki oblik praktične nastave;
- ❖ 43 % mladih smatra da je potrebno uvesti više praktične nastave u formalin sistem obrazovanja;
- ❖ 21% mladih smatra da su trenutni nastavni planovi i programi preopširni.

PORUKA BR. 4

TRANSPARENTNOST POSTOJEĆIH PROGAMA STIPENDIRANJA KAO I OTVARANJE NOVIH FINANSIJSKIH MEHANIZAMA ZA PODRŠKU PRI ŠKOLOVANJU, TE INFORMISANJE O NJIMA, ZA VELIKI BROJ MLADIH MOŽE DA OTVORI NOVE MOGUĆNOSTI

IZAZOVI ZA JAVNE POLITIKE

- ❖ Ublažiti ekonomski jaz između mladih u procesu obrazovanja i razvijati socijalnu osjetljivost kod mladih.

MOGUĆE MJERE

- ❖ Nastaviti i povećati broj stipendija u lokalnoj zajednici;
- ❖ U saradnji sa uspješnim firmama i preduzećima omogućiti uspješnih studentima veće stipendije;
- ❖ Uvesti sistem kreditiranja studenata.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

- ❖ Kao glavni razlog za prekidanje obrazovanja većina mladih navodi finansijske problem;
- ❖ 56% mladih općine Ilijaš nema nikakvu stipendiju;
- ❖ 36% mladih prima stipendiju Općine Ilijaš;
- ❖ Stipendije koje primaju mladi u većini slučajeva ne prelaze više od 100 KM;
- ❖ Samo 10% mladih putovalo je u inostranstvo zbog obrazovanja;
- ❖ 2 % mladih u zadnjih 12 mjeseci učestvovalo je u programima studenskih razmjena.

ZAPOŠLJAVANJE

PORUKA BR. 5

NEUSKLADENOST OBRAZOVANJA SA POTREBAMA NA TRŽIŠTU RADA VELIKI BROJ MLADIH DOVODI U NERAVNOPRAVAN POLOŽAJ

IZAZOVI ZA JAVNE POLITIKE

- ❖ Zapošljavanje mladih na pozicije za koje se nisu školovali;
- ❖ Nedostatak znanja i vještina potrebnih na tržištu rada;
- ❖ Obratiti posebnu pažnju na poboljšanje vještina i kvalifikacija mladih bez kvalifikacije ili s lošom kvalifikacijom;
- ❖ Loša profesionalna orijentacija mladih.

MOGUĆE MJERE

- ❖ Praćenje i usklađivanje ponuda obrazovnih profila u srednjim stručnim školama sa potrebama tržišta rada uz uvažavanje specifičnosti lokalne sredine;
- ❖ Usaglasiti ponude formalnog i neformalnih oblika obrazovanja sa potrebama tržišta, lokalne sredine i izraženim željama mladih;
- ❖ Modernizovati i razvijati profesionalnu praksu i praktičnu nastavu kako u obrazovnim institucijama, tako i u preduzećima;
- ❖ Obezbjediti mladima pristup programima dodatnog obrazovanja i obuka radi sticanja znanja, kao i popunjavanja jaza između znanja stečenih tokom obrazovanja i potreba tržišta rada;
- ❖ Dizajniranje programa podrške pri profesionalnoj orijentaciji;
- ❖ Formirati centre za karijerno vođenje pri obrazovnim i drugim ustanovama;
- ❖ Afirmisati radnu etiku kod mladih.

Rezultati istraživanja

- ❖ 41% mladih radi posao za koji se nisu školovali;
- ❖ 26% mladih smatra da im stečeno znanje neće osigurati zaposlenje u struci, dok njih 43% smatra da je to donekle moguće;
- ❖ 43% mladih izrazilo je stav da je nedovoljno praktičnog pristupa u nastavi.

PORUKA BR. 6

PODSTICATI I STIMULISATI SVE OBLIKE ZAPOŠLJAVANJA, A SAMOZAPOŠLJAVANJE I OMLADINSKO PREDUZETNIŠTVO TREBA PREPOZNATI KAO KLJUČNI MEHANIZAM

IZAZOVI ZA JAVNE POLITIKE

- ❖ Ne postoji politika ulaganja u ljudske resurse i politika stvaranja potrebnih kadrova;
- ❖ Obrazovne institucije ne doprinose sistemskoj promociji preduzetništva mladih niti mladim ljudima nude potrebne poslovne vještine. Slabo ili nikako se podučavaju principi preduzetništva u školama i na fakultetima;
- ❖ Ubrzati aktivnosti na usklađivanju obrazovnih programa sa tržištem rada;
- ❖ Posvetiti pažnju edukaciji mladih o mogućnostima zapošljavanja i pokretanja vlastitih start up biznisa;
- ❖ Maksimalno se posvetiti izradi i implementaciji kvalitetnih programa zapošljavanja mladih.

MOGUĆE MJERE

- ❖ Razviti sistem evidentiranja i praćenja mladih koji napuštaju obrazovni sistem i omogućiti njihovo uključivanje u programe “druge šanse” radi sticanja znanja i vještina koje su u skladu sa potrebama tržišta rada;
- ❖ Organizirati i sprovesti obuku o metodama i načinima aktivnog traženja posla o pisanju biografije i prijavnog pisma te načinu predstavljanja na intervjuima ;
- ❖ Promovirati mogućnost honorarnog ili povremenog zaposlenja;
- ❖ Promovirati privatnu inicijativu i samozapošljavanje kao najbolji način ublažavanja nezaposlenosti;
- ❖ Promovirati i podsticati uspješne mlade poduzetnike;
- ❖ Obezbjediti nove i unaprijediti postojeće kreditne linije;
- ❖ Informirati mlade o edukacijama o pokretanju start up biznisa;
- ❖ Povećanje zainteresovanosti mladih u svim sredinama, naročito ruralnim, za otpočinjanje sopstvenog start up biznisa;
- ❖ Uspostavljanje i institucionalizacija funkcionalne veze između poslodavaca i obrazovnih ustanova;
- ❖ Unaprijediti postojeći sistem olakšica i subvencija radi stimulisanja poslodavaca da zapošljavaju mlade;
- ❖ Podrška pri zapošljavanju, prije svega pri pronalasku prvog zaposlenja;
- ❖ Direktno i transparentno usmjeravanje informacija o novim radnim mjestima.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

- ❖ 37% mladih na području općine Ilijaš je nezaposleno;
- ❖ 15% mladih u dobi između 15 i 24 godine su van obrazovnog sistema, nezaposleni i nije radno aktivno;
- ❖ Razlika u procentu nezaposlenosti kod mladića i djevojaka je 8% u korist djevojaka;
- ❖ 12 % zaposlenih nije potpisalo nikakav ugovor sa poslodavcem;
- ❖ 43% mladih potpisalo je ugovor na neodređeni period, a 23 % ugovor na određeno vrijeme;
- ❖ 21% mladih potpisalo je pripravnički ugovor;
- ❖ Iako je 37% mladih u Ilijašu nezaposleno, 62% mladih nikad nije čulo za neki vladin program zapošljavanja;
- ❖ 83% mladih općine Ilijaš nikad nije učestovalo u nekom vladinom program zapošljavanja.

PORUKA BR. 7

MLADI NEMAJU ZNANJA NI PODRŠKE ZA POKRETANJU VLASTITOG BIZNISA I NE POZNAJU MOGUĆNOSTI PODUZETNIŠTVA

IZAZOVI ZA JAVNE POLITIKE

- ❖ Izražena je želja mladih ljudi za pokretanjem vlastitog biznisa, ali im je potrebna podrška i edukacija;
- ❖ Obrazovne institucije ne doprinose sistemskoj promociji preduzetništva mladim niti mladim ljudima nude potrebne poslovne vještine. Slabo ili nikako se podučavaju principi preduzetništva u školama i fakultetima.;
- ❖ Nedostaju programi za razvoj omladinskog preduzetništva;
- ❖ Ne postoji finansijska podrška u razvoju vlastitih biznisa mladih.

MOGUĆE MJERE

- ❖ Organizovati edukaciju na temu poduzetništva i izrade biznis planova;
- ❖ Potpomoći male biznise za mlade sa kreditnim sredstvima općine;
- ❖ Poboljšati pristup informacijama i pružanje visoko kvalitetnih informacija o tržištu rada u poslovnim mogućnostima;
- ❖ Investirati u preduzetnički kapacitet mladih, osigurati pristup vještinama i resursima za osnivanje vlastitih biznisa;
- ❖ Uvesti poreske olakšice za mlade koji prvi put pokreću mali biznis u prvih nekoliko godina funkcionisanja;
- ❖ Pružiti mogućnost mladim ljudima da uče izravno na iskustvima uspješnih preduzetnika;
- ❖ Sistem za podršku mladih trebao bi izgraditi kapacitete za prepoznavanje potencijalnih preduzetnika među mladima i fokusirati dalju pomoć na ovu grupu.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

- ❖ Oko 85% mladih nikad nije pohađalo neki poslovni seminar za mlade;
- ❖ 65% mladih željelo bi pohađati poslovni seminar za mlade;
- ❖ 65% mladih općine Ilijaš pokrenulo bi vlastiti biznis ako bi imali podršku od početka osnivanja;
- ❖ 10% mladih ima uslove za pokretanje vlastitog biznisa.

PORUKA BR. 8

LOKALNA ZAJEDNICA MORA ODGOVORITI NA PROBLEME TRŽIŠTA RADA KOJE NE FUNKCIONIRA NA OSNOVI KOMPETENCIJA, VEĆ KORUPCIJE, ETNIČKE I POLITIČKE PODOBNOSTI I DRUGIH DISKRIMINIRAJUĆIH KVALIFIKACIJA KAKO U JAVNOM, TAKO I PRIVATNOM SEKTORU

IZAZOVI ZA JAVNE POLITIKE

- ❖ Nepotizam i korupcija, kao javna tajna, ostavljaju dugoročne posljedice na društvene odnose, a na tržištu rada predstavljaju anomaliju i destimulišu progresivne snage;
- ❖ Nepovjerenje mladih u formalne institucije.

MOGUĆE MJERE

- ❖ Metoda 'alarmnog zvona' u institucijama – pojedinci ili tijela koja će upozoravati na slučajeve nepotizma i korupcije;
- ❖ Otvorena adresa gdje se anonimno mogu prijavljivati slučajevi nepotizma i korupcije;
- ❖ Javne diskusije o štetnosti nepotizma i korupcije.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

- ❖ Svaka druga mlada osoba direktno ili indirektno svjedoči o podmićivanju ili kupovini radnog mjesta;
- ❖ 5% mladih općine Ilijaš direktno je svjedočilo podmićivanju ili kupovini radnog mjesta;
- ❖ 63% mladih smatra da je praksa podmićivanja ili kupovine radnog mjesta prisutna pri zapošljavanju u javnim institucijama;
- ❖ 50% mladih slaže se s tvrdnjom da se prema djevojkama vrši određena diskriminacija na tržištu rada.

SOCIJALNI POLOŽAJ

PORUKA BR. 9

KAO I U CIJELOJ ZEMLJI, POSTOJEĆI SISTEM SOCIJALNE POMOĆI I ZAŠTITE NIJE U STANJU PREPOZNATI I ODGOVORITI NA POTREBE PORODICA SA NEDOVOLJNIM PRIHODIMA. UNUTAR OVIH PORODICA, MLADI SU KRAJNJE KRITIČNA POPULACIJA.

IZAZOVI ZA JAVNE POLITIKE

- ❖ Poboľšati postojeći sistem socijalne pomoći – pomoć ne dolazi do većine onih kojima je potrebna;
- ❖ Vaninstitucionalni oblici solidarnosti (npr. religijska), s obzirom na BH specifičnosti, mogu da rezultiraju u dugoročnoj društvenoj dezintegraciji.

MOGUĆE MJERE

- ❖ Reforma načina odabira korisnika socijalne pomoći;
- ❖ Omogućiti mladima sezonske poslove.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

- ❖ Čak 65% mladih uzrasta od 15 do 30 godina ne doprinosi kućnom budžetu;
- ❖ Oko 60% mladih na području općine Ilijaš živi u domaćinstvima čija mjesečna primanja ne iznose više od 1200 KM. Kada se uzme u obzir podatak da većina takvih domaćinstava broji tri, četiri ili pet članova, možemo zaključiti da mladi i njihove porodice raspolažu da veoma ograničenim finansijskim sredstvima;
- ❖ 21% mladih je bez ličnih mjesečnih prihoda, od čega je veći broj žena 35% dok je muškaraca 26%;
- ❖ U prosjeku, mladi u Ilijašu mjesečno raspolažu sa oko 150 KM.

PORUKA BR. 10

VEĆINA MLADIH VIDI ALTERNATIVU ŽIVOTU I RADU U BIH U ODLASKU U INOSTRANSTVO, TRBUHOM ZA KRUKOM, ŠTO JE U POTPUNOSTI REZULTAT RACIONALNOG PROCJENJIVANJA O POSTOJEĆIM MOGUĆNOSTIMA I PERSPEKTIVAMA

IZAZOVI ZA JAVNE POLITIKE

- ❖ Sve veći odlazak mladih iz BiH;
- ❖ Razvoj, dizajn i implementacija politika i programa za zapošljavanje mladih treba biti temeljena na redovnom istraživanju o nezaposlenosti mladih koje će razmotriti trendove i zahtjeve na tržištu rada .

MOGUĆE MJERE

- ❖ Kreirati partnerstava između javnog sektora, privatnog sektora i obrazovnih institucija, zajedno s inicijativama građanskog društva i omladinskim NVO-ima, s ciljem promoviranja i razvijanja politika zapošljavanja mladih;
- ❖ Posebna pažnja trebala bi biti posvećena mladima koji nisu u sistemu obrazovanja niti na tržištu rada. Veći dio pomoći i više pažnje trebalo bi dati manje obrazovanim mladim ljudima (mladi ljudi s osnovnom školom) i mladim djevojkama koje imaju značajno manje stepene aktivnosti nego mladićima;
- ❖ Povećati procentu upisa mladih u sekundarno i tercijarno obrazovanje.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

- ❖ 49% mladih sutra bi napustilo zemlju ako bi im se za to pružila prilika;
- ❖ 38% mladih napustilo bi zemlju na duže vrijeme;
- ❖ Oko 70% mladih napustilo bi zemlju zbog privremenog rada u inostranstvu;
- ❖ Oko 60% mladih napustilo bi zemlju kako bi studiralo u drugoj državi;
- ❖ 42% mladih napustili bi zemlju kako bi se trajno nastanili u nekoj drugoj zemlji
- ❖ Glavni razlog za neizlazak na izbore, u najvećem broju slučajeva, mladi općine Ilijaš navode “nevjericu da će se nešto promijeniti“ (67%). Nakon toga, jedna trećina onih koji nisu glasali “nisu mogli da odluče kojoj stranci da poklone povjerenje“ (30%).

PORUKA BR. 11

SPORO RJEŠAVANJE STAMBENOG PITANJA OSTAVLJA NEGATIVNE POSLEDICE NA MNOGE ASPEKTE ŽIVOTA MLADIH

IZAZOVI ZA JAVNE POLITIKE

- ❖ Otežano formiranje porodice i osamostaljivanje;

MOGUĆE MJERE

- ❖ Stambena gradnja kroz programe javnog i privatnog partnerstva;
- ❖ Programi povoljnog kreditiranja za mlade.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

- ❖ Najveći broj mladih općine Ilijaš, njih 71% živi u stanu/kući u vlasništvu roditelja;
- ❖ Kao podstanar sa roditeljima živi 8% mladih;
- ❖ Procenat mladih koji su se uspjeli stambeno osamostaliti iznosi oko 18%, od čega 9% živi u svom stanu/kući a 9% kao podstanar;
- ❖ 75% mladih ne neudano/neoženjeno;
- ❖ 10% mladih ima djecu.

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

PREPORUKA BR. 12

ČUVATI I UNAPRIJEĐIVATI ZDRAVLJE MLADIH I RAZVIJATI ZDRAVSTVENU ZAŠTITU PRILAGOĐENU MLADIMA

IZAZOVI ZA JAVNE POLITIKE

- ❖ Razvijati zdrave stilove života, čuvati i unaprijeđivati zdravlje mladih;
- ❖ Osigurati prijateljski pristup mladima u pružanju zdravstvenih usluga koje su dostupne, pristupačne, povjerljive, kvalitetne i spolno senzitivne.

MOGUĆE MJERE

- ❖ Osigurati veći nivo znanja i vještina u oblasti zdravlja mladih i zdravih stilova života kroz sve oblike obrazovanja (formalno, neformalno i cjeloživotno);

- ❖ Prilagoditi postojeće i razviti nove zdravstvene usluge zavisno od specifičnih potreba mladih;
- ❖ Organizovati redovne preglede mladih u školama;
- ❖ Stvoriti atmosferu koja će podsticati mlade da koriste zdravstvene usluge i imaju povjerenje u zdravstveni sistem;
- ❖ Povećati senzitivnost i profesionalne kompetencije zdravstvenih radnika da prepoznaju posebne zdravstvene potrebe mladih;
- ❖ Sprovesti kampanje i edukaciju o važnosti zdrave ishrane i redovne fizičke aktivnosti.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

- ❖ 22% mladih općine Ilijaš obavilo je sistematski pregled u zadnjih 12 mjeseci;
- ❖ 20% mladih ne sjeća se kada je obavili sistematski pregled;
- ❖ 38% mladih obavilo je sistematski pregled radi posla ili vozačke dozvole;
- ❖ 38% mladih obavilo je sistematski pregled u okviru redovne kontrole;
- ❖ Kada se govori o redovnoj kontroli, iskazana je veća osvještenost žena, tako da je redovnu kontrolu radilo 60% žena a 48% muškaraca;
- ❖ Zbog zdravstvenih problema sistematski pregled je obavilo 15% mladih;
- ❖ Oko 31% mladih općine Ilijaš ne zna postoji li u njihovoj lokalnoj zajednici zdravstvene usluge koje su posebno organizirane i specifično namjenjene samo za mlade;
- ❖ Oko 50% mladih nije zadovoljno kvalitetom usluga koje pruža Dom zdravlja;
- ❖ Oba spola u većoj mjeri su nezadovoljni kvalitetom usluga koje pruža Dom zdravlja;
- ❖ Oko 35% mladih općine Ilijaš osigurano je preko Biroa za zapošljavanje a 30% preko roditelja/staratelja.
- ❖ 5% mladih ne posjeduju nikakvo zdravstveno osiguranje a njih 3% ne zna da li je osigurano.

PREPORUKA BR.13

RAZVIJATI ZDRAVE STILOVE ŽIVOTA TE UKAZATI NA ZNAČAJ BAVLJENJA REKREATIVNIM AKTIVNOSTIMA

IZAZOVI ZA JAVNE POLITIKE

- ❖ Razvijati zdrave stilove života, čuvati i unaprijeđivati zdravlje mladih;
- ❖ Prisutnu indiferentnost i infantilnost u pogledu svijesti mladih o značaju sporta neophodno je razvijati i kontinuirano edukovati mlade o značaju sporta.

MOGUĆE MJERE

- ❖ Ponuditi mladima rekreativne sadržaje u prirodi;
- ❖ Jačati kapacitete institucija na svim nivoima zaštite da blagovremeno prepoznaju i kontrolišu posljedice zloupotrebe psihoaktivnih supstanci među mladima;

- ❖ Obezbjediti sredstva, mehanizme i načine kako bi mladi stekli znanje o posljedicama upotrebe psihoaktivnih supstanci;
- ❖ realizovati kampanje za sprovođenju zakona o zabrani prodaje duvanskih proizvoda licima mlađim od 18 godina;
- ❖ Redovni sistematski pregledi dostupni svim mladim.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

- ❖ Muškarci općine Ilijaš uzrasta 15 do 30 godina posvećuju mnogo više vremena rekreativnim aktivnostima nego žene;
- ❖ Izuzetno je visok procenat mladih koji se nikako se bave rekreativnim aktivnostima (32%) i to 44% žena i 15% muškaraca;
- ❖ Oko 28% mladih općine Ilijaš su svakodnevni pušači;
- ❖ 12% mladih konzumiralo je alkohol 2-3 puta u zadnjih mjesec dana a oko 4% onih koji su to radili više od 10 puta;
- ❖ 7% mladih navelo da je konzumiralo neku vrstu opojne droge 2-3 puta u referentnih mjesec dana, dok je njih 2% konzumiralo drogu više od 10 puta.

UČEŠĆE MLADIH

PORUKA BR. 14

AKTIVNO UČEŠĆE MLADIH U JAVNOM ŽIVOTU RAZVOJU GRAĐANSKOG DRUŠTVA I VOLONTERSKOG RADA

IZAZOVI ZA JAVNE POLITIKE

- ❖ Princip učešća mladih nije prihvaćen u društvu, mladi su u velikoj mjeri marginalizirani i nemaju mogućnost predstavljanja svojih potreba prilikom kreiranja javnih politika.;
- ❖ Nedostaju i nisu rašireni mehanizmi učešća mladih;
- ❖ Uspostavljanje mehanizma za kontinuirani dijalog između predstavnika mladih i općinskih tijela zaduženih za mlade, kao i mehanizma za uključivanje mladih u procese donošenja odluka na svim nivoima vlasti gde se o mladima odlučuje;
- ❖ Iskazivanje konkretne podrške mladima kroz dijalog, učešće i budžet.

MOGUĆE MJERE

- ❖ Povećati učešće mladih u radu omladinskih organizacija;
- ❖ Profiliranje nevladinog sektora;
- ❖ Razviti i primjeniti standarde kvaliteta omladinskog rada, mehanizme za njegovo praćenje i načine za kontinuirano unapređivanje kvaliteta omladinskog rada;

- ❖ Provoditi javne kampanje o potrebi većeg učešća mladih u aktivnostima od javnog značaja;
- ❖ Uspostaviti mehanizme koji obezbjeđuju podršku programima i institucijama i organizacijama koje imaju za cilj promociju civilnog društva i obrazovanja mladih za aktivno učešće;
- ❖ Razvijati kvalitetnu saradnju sa omladinskim organizacijama;
- ❖ Promovisati primjere dobre prakse rada pojedinaca i omladinskih organizacija.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

- ❖ 40% mladih općine Ilijaš smatra da mladi uopće nemaju uticaja na donošenje odluka koje se tiču njih na lokalnom nivou;
- ❖ Oko 24% mladih smatra da imaju malo uticaja a 21% smatra da donekle imaju uticaja;
- ❖ Tek 9% mladih smatra da imaju uticaja na donošenje odluka koje se tiču njih;
- ❖ 78% mladih niti jednom u posljednjih 12 mjeseci nisu kontaktirali političara, 50% nije prisustovalo javnom skupu. 56% nije potpisalo peticiju, 88% nije niti jednom učestovalo u javnim demonstracijama;
- ❖ 77% mladih niti jednom nije napisalo članak u studentskim novinama, za neku organizaciju ili na internetu;
- ❖ 71% mladih nije niti jednom učestovalo na skupovima Savjeta mjesne zajednice;
- ❖ 19% mladih član je omladinske organizacije ili asocijacije;
- ❖ 19% mladih član je religijske organizacije;
- ❖ 12% mladih aktivno je u organizacijama za humanitarnu pomoć,

PORUKA BR. 15

USPOSTAVITI MEHANIZME ZA PODSTICANJE, ORGANIZOVANJE I VREDNOVANJE VOLONTERSKOG RADA MLADIH

IZAZOVI ZA JAVNE POLITIKE

- ❖ Podržati i osigurati provedbu Zakona o volontiranju FBiH;
- ❖ Podržati procese stvaranja javnih politika o pitanjima vezanim za volonterizam i volonterski rad, sa ciljem obezbjeđivanja uslova za volontiranje u svim oblastima društvenog života.

MOGUĆE MJERE:

- ❖ Podsticati promovisanje sistema vrijednosti volonterizma sa ciljem ukazivanja na društvene potrebe za volonterskim programima i dobitima od volonterskog rada;
- ❖ Podržati uspostavljanje mehanizma vrednovanja volonterskog rada mladih kroz priznanje znanja, vještina ili radnog iskustva stečenih volonterskim radom;

- ❖ Podržati procese stvaranja javnih politika o pitanjima vezanim za volonterizam i volonterski rad, sa ciljem obezbjeđivanja uslova za volontiranje u svim oblastima društvenog života.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

- ❖ 35% mladih učestvuje u volonterskim aktivnostima omladinskih organizacija, ekoloških organizacija i političkih partija;
- ❖ 15% mladih je u zadnjih 12 mjeseci učestvovalo u volonterskim aktivnostima.

PORUKA BR. 16

POBOLJŠATI SISTEM INFORMISANJA NA SVIM NIVOIMA I U SVIM OBLASTIMA

IZAZOVI ZA JAVNE POLITIKE

- ❖ Obezbediti pravovremeno informisanje mladih o mogućnostima i perspektivama u lokalnoj sredini i na nacionalnom nivou;
- ❖ Povećati nivo informisanosti mladih o izboru zanimanja, mogućnostima zapošljavanja i perspektivama na tržištu rada;
- ❖ Podržati inicijative koje imaju za cilj obrazovanje i informisanje mladih o njihovim građanskim pravima i obavezama.

MOGUĆE MJERE

- ❖ Omogućiti mladima poseban sektor za mlade na općinskoj web stranici, na kojem će biti dostupne sve potrebne informacije za mlade;
- ❖ Informisati mlade putem društvenih mreža;
- ❖ U saradnji sa lokalnim radiom, realizovati sedmični program za mlade;
- ❖ Informisati mladi koji aktivno traže zaposlenje sa modernim mogućnostima zapošljavanja;
- ❖ Uspostaviti sistema informisanja mladih o mogućnostima putovanja, studiranja, razmjena, takmičenjima, učešća na skupovima i slično;
- ❖ Osigurati informisanost mladih o oblasti zdravlja mladih i zdravih stilova života;
- ❖ Poboljšati protok informacija o aktivnostima koje sprovode različite institucije i interesne skupine na planu formalnog i neformalnog obrazovanja.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

- ❖ 95% domaćinstava u kojima žive mladi ljudi ima priključak na internet;

- ❖ 91% mladih općine Ilijaš internet najčešće koristi kod kuće;
- ❖ 77% mladih općine Ilijaš koristi internet svaki dan;
- ❖ 74% mladih koristi kompjuter svaki dan;
- ❖ Oko 37% mladih nezadovoljno je kvalitetom medija kada je u pitanju vrijeme posvećeno kulturi;

MOBILNOST MLADIH

PORUKA BR. 17

KULTURNA RAZMJENA UNUTAR ZEMLJE ALI I SA DRUGIM ZEMLJAMA KLJUČNA JE ZA KVALITETAN RAZVOJ MLADIH

IZAZOVI ZA JAVNE POLITIKE

- ❖ Intenzivnija međunarodna iskustva mladih;
- ❖ Javni i medijski prostor za programe koji promovišu različite kulture i kulturne modele.

MOGUĆE MJERE

- ❖ Informisanje o programima koji omogućavaju međunarodna iskustva;
- ❖ Programi koji promovišu međunarodnu razmjenu;
- ❖ Promovisati i razvijati programe razmjene, saradnje, takmičenja koja podrazumijevaju zajedničke aktivnosti i putovanja mladih na lokalnom, entiteskom i državnom nivou;
- ❖ Intenziviranje učenja stranih jezika i certificiranje;
- ❖ Rješavanje problema smještajnih kapaciteta na području općine – omladinski hosteli i sl.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

- ❖ Ekskurzije u inostranstvo i ekskurzije unutar entiteta najčešći su programi organizovanog putovanja u druge sredine, dok su drugi programi rijetki i nerazvijeni;
- ❖ U zadnjih 12 mjeseci, 38% mladih imalo je priliku putovati u neku drugu zemlju;
- ❖ Mladi općine Ilijaš najviše su putovali u Crnu Goru, Srbiju, Hrvatsku, Austiju i Njemačku;
- ❖ Najčešći razlozi putovanja su posjeta rodbini i prijateljima te turistička posjeta;
- ❖ 60% mladih radi studija otišlo bi u inostranstvo.

SLOBODNO VRIJEME MLADIH

PREPORUKA BR. 18

UNAPRIJEĐIVATI MOGUĆNOSTI ZA KVALITETNO PROVOĐENJE SLOBODNOG VREMENA MLADIH

IZAZOVI ZA JAVNE POLITIKE

- ❖ Povećati broj i raznovrsnost programa koje se na nivou lokalne zajednice nude mladima u slobodno vrijeme (obrazovne, sporske, kulturne, ekološke i humanitarne akcije);
- ❖ Izgradnja kulturnih navika treba da bude jedan od glavnih stubova školskog odgoja i obrazovanja.

MOGUĆE MJERE

- ❖ Usvojiti programe djelovanja za mlade u oblastima kulture, sporta i slobodnog vremena;
- ❖ Promovisati aktivno učešće mladih u kreiranju i sprovođenju kulturnih politika na lokalnom nivou;
- ❖ Intenzivirati rad školskih sekcija i povećati obim vannastavnih aktivnosti koje bi privlačile mlade;
- ❖ Organiziranje programa za redovne grupne posjete učenika kulturnim institucijama;
- ❖ Obezbjediti uslove podrške mladima za bavljanje sportskim i rekreativnim aktivnostima (staze za trčanje, biciklizam i sl.)

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

- ❖ Najveći broj mladih općine Ilijaš svoje slobodno vrijeme na dnevnoj osnovi provode u kafićima ili u gledanju TV-a;
- ❖ 54% mladih općine Ilijaš dnevno provede preko 5 sati u kafiću/kafani a 21% gledajući TV;
- ❖ 43% mladih općine Ilijaš išlo je u kladionice 3-5 puta sedmično, dok je njih 26% išlo u kladionicu jednom sedmično;
- ❖ 66% mladih nikako u referentnih 7 dana nije išlo u kino, 72% nikako nije išlo na koncert dok 88% mladih nikako nije išlo u pozorište;
- ❖ Oko 45% mladih nezadovoljno je podrškom lokalnih vlasti pri kreiranju kulturnih sadržaja.